

Stanisław Andrzej Potycz*

SZTANDAR DUSZPASTERSTWA LUDZI PRACY W LEGNICY

THE BANNER OF THE PASTORAL CARE OF WORKING PEOPLE IN LEGNICA

Abstract: Established in 1985, the Ministry for Workers in the parish of the Holy Trinity in Legnica operated until 1989. The continuation of this ministry to the present day is the Ministry for Workers '90. The banner itself was designed by the renowned Legnica artist Jan Baca and crafted by the Clarisse Sisters of Perpetual Adoration from Ząbkowice Śląskie (OCPA). The banner was consecrated in 1987 by Saint John Paul II in Gdańsk during a Holy Mass. Members of the Ministry for Workers '90 guard the banner and everything it symbolizes, as they are convinced of the validity of the words of the Primate of the Millennium, Stefan Wyszyński: "The banner is a symbol of holiness. Its place is between the national anthem and the military oath".

Keywords: Ministry for Workers '90, banner, history of the banner, symbolism of the banner.

Duszpasterstwo Ludzi Pracy (DLP) działało w latach 1985-1989 przy parafii pw. Trójcy Świętej w Legnicy. Inicjatorem jego powstania był ks. Marian Kopko, wikariusz wspomnianej parafii od 1981 do 1985 r. Skupił on wokół siebie osoby – w tym wielu działaczy „Solidarności” – które szukały możliwości pogłębienia wiedzy o społecznej nauce Kościoła. Wśród nich byli: Maciej Juniszewski, jego żona Lidia Juniszewska, Stanisław Obertaniec, Stanisław Andrzej Potycz i Zygmunt Urban¹. Powołanie DLP nastąpiło 22 września 1985 r., a jego działalność zainaugurowano 28 października 1985 r. podczas Mszy św. celebrowanej w kościele pw. Świętych Piotra i Pawła w Legnicy przez kard. Henryka Gulbinowicza, metropolitę wrocławskiego. Podstawową formą działalności DLP były wykłady z zakresu

* Stanisław Andrzej Potycz – mecenas, działacz społeczny, prezes Duszpasterstwa Ludzi Pracy '90 w Legnicy, przewodniczący Stowarzyszenia Sióstr i Braci Henryka II Pobożnego i Anny Śląskiej.

¹ Por. W. Mogiła. *Edukacyjna rola Duszpasterstwa Ludzi Pracy w latach 1980-1990*. Legnica 2016 s. 37, 75 (praca magisterska, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy).

historii, teologii i nauk społecznych, spotkania z ciekawymi osobami (aktorami, kombatanami, dziennikarzami), wystawy artystyczne, prezentacja spektakli niezależnych grup teatralnych (np. Teatru Ósmego Dnia) oraz udział w pielgrzymkach i rekolekcjach².

Jednak najważniejszą sprawą w historii DLP była pielgrzymka do Gdańska na spotkanie z papieżem Janem Pawłem II (12 czerwca 1987 r.), podczas której poświęcił on sztandar.

1. SZTANDAR DUSZPASTERSTWA LUDZI PRACY

Sztandar jest uznawany za symbol najważniejszych wartości: miłości do Ojczyzny, wierności, honoru i męstwa. Stanowi znak państwa, jednostki wojskowej, organizacji, kościoła, szkoły. Nic zatem dziwnego, że wśród osób związanych z DLP powstał pomysł ufundowania sztandaru. W celu pozyskania potrzebnych funduszy rozprowadzono cegielki z projektem sztandaru.

Sztandar został zaprojektowany przez znanego legnickiego artystę Henryka Jana Bacę, a wykonany przez siostry Klaryski od wieczystej Adoracji z Ząbkowic Śląskich (OCPA). Na awersie, w lewym górnym rogu znalazł się wizerunek Matki Bożej Jasnogórskiej, a niżej biało-czerwony napis „Duszpasterstwo Ludzi Pracy w Legnicy”. Natomiast na rewersie – wizerunek św. Piotra Apostoła na niebieskim tle, a obok następujący fragment jego listu: „Oczekujemy nowych niebios i nowej ziemi, w których sprawiedliwość mieszka. 2 P 3,13”. Na głowicy sztandaru umieszczono nazwę: „Duszpasterstwo Ludzi Pracy”. Sztandar miał 105 cm szerokości i 95 cm wysokości.

W związku ze zbliżającą się trzecią pielgrzymką Jana Pawła II do Polski (8-14 czerwca 1987 r.) i planowaną z tej okazji pielgrzymką DLP do Gdańska zrodziła się myśl, aby sztandar został poświęcony przez papieża.

Jednak zanim do tego doszło, trzeba było pokonać wiele trudności, przede wszystkim bezpiecznie dowieźć sztandar do Gdańska, co nie było łatwe, bowiem Służbie Bezpieczeństwa zależało na tym, by sztandar tam nie dotarł. Nie mogli go zatem zabrać ze sobą pielgrzymi z DLP. W tej sytuacji Maciej Juniszewski wyjechał ze sztandarem z Legnicy kilka dni przed spotkaniem z papieżem. Kiedy szczęśliwie dojechał do Gdańska, udał się do „centrum papieskiego”, które było usytuowane w katedrze oliwskiej. Tam zapoznał się z procedurami dostępu osób

² Więcej na temat działalności DLP i osób z nim związanych można przeczytać w: B. Skoczyła-Stadnik. *Kościół Trójcy Świętej w Legnicy*. Legnica 2004 s. 58-59; Ł. Kamiński. *Drogi wolności Zagłębia Miedziowego*. Legnica 2006 s. 250-254; W. Mogiła. *Edukacyjna rola Duszpasterstwa* s. 25-57, 69-83 i załącznik nr 5: *Fragmety Kroniki Międzyparafialnego Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Legnicy* (oryginał Kroniki znajduje się w posiadaniu autora artykułu); Cz. Kowalak. *Sztandary Ziemi Legnickiej (1946-2016)*. Legnica 2016 s. 131; *Idziemy dalej...* Red. S.A. Potycz. Legnica 2021 s. 229-231; *Duszpasterstwo Ludzi Pracy w Legnicy*. W: *Encyklopedia Solidarności*. T. 3. Warszawa 2019.

i rzeczy w pobliżu papieża podczas spotkania planowanego na piątek, 12 czerwca 1987 r. Okazało się, że wszystkie rzeczy, które miały się znaleźć w zasięgu ręki papieskiej, miały być złożone odpowiednio wcześniej (najpóźniej w środę) w Kurii Archidiecezji Gdańskiej. Tymczasem sztandar DLP był bez drzewca, który grupa pielgrzymkowa z Legnicy miała przywieźć ze sobą dopiero w dniu spotkania z Janem Pawłem II. Juniszewski dowiedział się także, że skład pocztu sztandarowego musi być zatwierdzony przez Biuro Ochrony Rządu, poczet sztandarowy DLP takiego zatwierdzenia nie posiadał, a jego uzyskanie było już niemożliwe. Juniszewski rozpoczął więc poszukiwanie odpowiedniego drzewca w gdańskich parafiach. Zakończyło się ono sukcesem – drzewiec wypożyczyli księża zmartwychwstańcy. Co do składu pocztu sztandarowego zgodziły się na udział w nim osoby tworzące inny poczet (sprawdzone przez BOR), który uczestniczył w czwartkowej Mszy św. poprzedzającej powitanie Jana Pawła II na Wybrzeżu³.

2. POŚWIĘCENIE SZTANDARU

Poświęcenie sztandaru odbyło się drugiego dnia pobytu papieża w Gdańsku. Program tego dnia był następujący: Westerplatte – spotkanie z młodzieżą na liturgii słowa i homilia; bazylika Mariacka – liturgia słowa z homilią i spotkanie z chorymi, inwalidami na wózkach, lekarzami, pielęgniarkami i farmaceutami; pomnik Ofiar Grudnia 1970 – modlitwa i złożenie kwiatów⁴; Msza św. na Zaspie dla ludzi pracy, homilia.

Sztandar DLP został poświęcony podczas Mszy św. odprawionej przez Jana Pawła II na dawnym lotnisku cywilnym, na którym zbudowano osiedle mieszkaniowe (Zaspa), zamieszkiwane wówczas przez 45 tys. ludzi. Ołtarz, zaprojektowany przez Mariana Kołodzieja, miał kształt wielkiego, średniowiecznego, niedokończonego żaglowca (kogi) floty gdańskiej, z trzema masztami w kształcie krzyży. Papież przemawiał do zgromadzonych z mostku kapitańskiego, z wysokości ok. 10 m. W Mszy św. uczestniczyło ponad milion osób, w tym liczne grupy mieszkańców województwa legnickiego. Środowisko skupione wokół DLP reprezentowali m.in.: ks. Władysław Józków – jego duszpasterz, Henryk Jan Baca, Maciej Juniszewski, Mieczysław Koza, Stanisław Obertaniec, Roman Słowiński, Lucjan Sobolewski.

Podczas homilii wygłoszonej na Zaspie papież odwołał się m.in. do wydarzeń sierpnia '80 i „Solidarności”. Nawiązał do świadectwa wiary, jakie złożyli gdańscy robotnicy podczas strajków:

³ Por. Ł. Kamiński. *Drogi wolności Zagłębia Miedziowego* s. 253-254.

⁴ Była to nieoficjalna część wizyty papieża, który bez zgody władz pojechał z bazyliki Mariackiej pod pomnik, gdzie w ciszy modlił się i zostawił bukiet z 49 róż. <<https://historia.trojmiasto.pl/Dlaczego-w-Gdansk-u-odwrocili-sie-do-Jana-Pawla-II-plecami-n89149.html>> [dostęp: 4.08.2023].

Dziwiono się w różnych miejscach, że tak może być. Że istnieje więź pomiędzy światem pracy a krzyżem Chrystusa, że istnieje więź pomiędzy pracą ludzką a Mszą świętą: Ofiarą Chrystusa. Zdziwienie, ale także podziw i szacunek budził widok polskich robotników spowiadających się i przystępujących do Komunii świętej na terenie zakładu pracy. Różni się dziwili. A może nie tylko... może równocześnie odkrywali... Odkrywali zapomniany wymiar całej «kwestii społecznej». I w ogóle ludzkiej egzystencji. Praca i Chrystus? Praca i Eucharystia? A jednak tak tutaj było! I słusznie⁵.

Papieskie wystąpienie kilkakrotnie przerywały oklaski i skandowanie solidarnościowych haseł. W pewnym momencie Jan Paweł II uciszył oklaski, wypowiadając zdanie, które z czasem stało się symbolem papieskiej troski o dobro Ojczyzny i „Solidarności” prześladowanej przez władze państwowe:

Pozwólcie wypowiedzieć się papieżowi, skoro chce mówić o Was, a także w pewnym sensie za Was.

Słowa te wlały ducha nadziei w serca tych wszystkich, dla których sprawa wolności i „Solidarności” była ważna.

Jak podkreśla Maciej Juniszewski w relacji przytoczonej w publikacji *Drogi wolności Zagłębia miedziowego*, dla wspólnoty DLP pielgrzymka do Gdańska w 1987 r. była największym przeżyciem, a jej najważniejszym punktem było poświęcenie przez Jana Pawła II sztandaru:

Wielka była radość, gdy Ojciec Święty sztandar poświęcił i pobłogosławił zgromadzonych pod nim ludzi. Gratulowaliśmy sobie zwycięstwa radośnie i serdecznie⁶.

Ze spotkania na Zaspie zachowały się zdjęcia papieża na żagłowcu-ołtarzu, zrobione podczas Mszy św., oraz przed ołtarzem, z poświęconym już sztandarem DLP i zgromadzonymi przy nim członkami delegacji.

Warto dodać, że w czasie pielgrzymki DLP ofiarowało Janowi Pawłowi II dar: dzieło sztuki współczesnej ze szkła, autorstwa greckiego artysty mieszkającego w Polsce Tasiosa Kiriazopoulou. Szkło zostało umieszczone na postumencie ze srebrną płytką z wrytym na niej wierszem ks. Jana Twardowskiego *O ludzkim sercu pod wielkim baldachimem* i następującą dedykacją: Ojcu Świętemu – Duszpasterstwo Ludzi Pracy z Legnicy. Gdańsk 11.06.1987 r.⁷ Dar ten miał zostać przywieziony przez legnickich pielgrzymów w dniu spotkania z Janem Pawłem II na Zaspie, ale ponieważ według procedur musiał być złożony wcześniej w Kurii

⁵ Homilia wygłoszona w czasie mszy św. odprawionej dla świata pracy. <<https://papiez.wiara.pl/doc/379830.Homilia-wygloszona-w-czasie-mszy-sw-odprawionej-dla-swiate-pracy/5>> [dostęp: 4.08.2023].

⁶ Ł. Kamiński. *Drogi wolności Zagłębia Miedziowego* s. 253-254.

⁷ Por. B. Skoczylas-Stadnik. *Kościół Trójcy Świętej* s. 59.

Archidiecezji Gdańskiej, Maciej Juniszewski przyjechał specjalnie z Gdańska do Legnicy, aby przywieźć go na czas.

3. DALSZY LOSY SZTANDARU

Poświęcony sztandar DLP był używany podczas wielu patriotycznych uroczystości odbywających się w Legnicy w latach 1987-1989, związanych szczególnie z obchodami świąt 3 maja, 15 sierpnia czy 11 listopada.

Wizyta papieża w Polsce w 1987 r. dała kolejny wzmacniający impuls ludziom opozycji, bardzo już zmęczonym długim marszem do wolności, a papieskie wsparcie dla dążeń niepodległościowych narodu polskiego zaowocowało rok później wieloma strajkami, które w efekcie doprowadziły do rozmów Okrągłego Stołu i przemian ustrojowych w Polsce.

W wyniku zmian ustalonych przy Okrągłym Stole przy Lechu Wałęsie powstał Komitet Obywatelski „Solidarność”, a 7 kwietnia 1989 r. na plebani parafii pw. Trójcy Świętej zawiązała się legnicka „Solidarność”, w skład której weszła większość działaczy DLP. Jak pisze W. Mogiła:

W wyniku zaangażowania się liderów duszpasterstwa w kampanię wyborczą inicjatywy podejmowane w duszpasterstwie zeszły na dalszy plan. [...] Liderzy ruchu byli w tym czasie zaangażowani przygotowaniami do pierwszych wolnych (aczkolwiek nie całkiem jeszcze demokratycznych) wyborów parlamentarnych w powojennej historii kraju. Wpis z 16 czerwca 1989 r. w Kronice Duszpasterstwa Ludzi Pracy zamyka pięcioletnią jego działalność⁸.

Po 1989 r. sztandar DLP przez wiele lat znajdował się na plebanii parafii pw. Trójcy Świętej w Legnicy. Po latach – nie wiadomo w jakich okolicznościach – został przekazany wspólnocie Anonimowych Alkoholików działającej przy franciszkańskim domu zakonnym w Legnicy (ul. Macieja Rataja 23), należącym do Zakonu Braci Mniejszych Prowincji św. Jadwigi we Wrocławiu. W domu tym działało także Duszpasterstwo Ludzi Pracy '90 (DLP '90), które powstało 9 kwietnia 1990 r., gdy po zakończeniu działalności DLP część jego działaczy postanowiła kontynuować spotkania w innej formule⁹. Kilka lat temu Maciej Juniszewski postanowił przekazać sztandar DLP i wszystkie zgromadzone przez niego materiały dokumentujące działalność DLP (w tym wspomnianą Kronikę) Stanisławowi Andrzejowi Potyczowi – przewodniczącemu Kapituły DLP '90. Uznał bowiem, że DLP '90 kontynuuje działalność DLP.

⁸ W. Mogiła. *Edukacyjna rola Duszpasterstwa* s. 57.

⁹ DLP '90 działa nadal (według stanu na dzień 15.06.2023 r. odbyło się w nim 346 spotkań), obecnie – po tym, jak franciszkanie opuścili dom zakonny przy ul. M. Rataja – przy parafii pw. Matki Bożej Królowej Polski w Legnicy, której proboszczem jest ks. prof. PWT Bogusław Drożdż, kapelan DLP '90.

Po przejściu sztandaru przez DLP '90 stwierdzono, że na awersie, po prawej stronie na górze została umieszczona nazwa „Wspólnota Anonimowych Alkoholików”. Wprawdzie litery tworzące tę nazwę (naklejone na sztandar) usunięto, jednak ślad po nich pozostał. Ponieważ DLP '90 postanowiło używać sztandaru jako swego, dokonało dwóch zmian: po pierwsze, na głowicy dodano (z jej drugiej strony) nazwę „Duszpasterstwo Ludzi Pracy '90” z używanym przez nie znakiem graficznym w formie krzyża, po drugie w miejsce usuniętej nazwy „Wspólnota Anonimowych Alkoholików” naszyto kawałek białego materiału z naklejoną na nim liczbą 90 z apostrofem ('90), czyli końcowym fragmentem nazwy DLP '90¹⁰. Zanim jednak do tego doszło, rozważano także inne możliwości, m.in. renowację sztandaru przez siostry Klaryski od wieczystej Adoracji z Ząbkowic Śląskich, które zaproponowały przeaplikowanie wizerunków Matki Bożej i św. Piotra na nowy materiał i umieszczenie liczby 90 z apostrofem bezpośrednio po nazwie „Duszpasterstwo Ludzi Pracy”. Uznano jednak, że byłaby to zbyt daleko idąca ingerencja w strukturę sztandaru, który miał już swoją wartość historyczną przede wszystkim jako sztandar DLP poświęcony przez Jana Pawła II. Wydaje się, że mimo zmian, jakie wprowadzono, zachowano tę wartość.

ZAKOŃCZENIE

Należy wyrazić nadzieję, że sztandar DLP – obecnie będący również sztandarem DLP '90 – będzie służył przez wiele lat jako symbol tradycji, wierności i honoru oraz krzepił serca i budził nadzieję jako łącznik między wspólnotą zgromadzoną wokół DLP '90 a wspólnotami lokalną i narodową. Ten sztandar łączy też działalność obu duszpasterstw – DLP i DLP '90 – i przywołuje najwyższe wartości, takie jak: Bóg, honor i Ojczyzna, które zawsze były i będą ważne dla tych duszpasterstw. Duszpasterstwo Ludzi Pracy '90 będzie bowiem strzec sztandaru i wszystkiego, co symbolizuje – służbę dla Kościoła i Rzeczypospolitej, gdyż głęboko wierzy w słuszność słów Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego:

Sztandar to symbol świętości. Jego miejsce tkwi gdzieś między hymnem narodowym a przysięgą wojskową.

BIBLIOGRAFIA

Duszpasterstwo Ludzi Pracy w Legnicy. W: *Encyklopedia Solidarności*. T. 3. Warszawa 2019. *Homilia wygłoszona w czasie mszy św. odprawionej dla świata pracy*. <<https://papiez.wiara.pl/doc/379830.Homilia-wygloszona-w-czasie-mszy-sw-odprawionej-dla-swiatek-pracy/5>> [dostęp: 4.08.2023].

¹⁰ Ta druga zmiana została wykonana przez s. Martę Walkowiak OSU.

- Idziemy dalej...* Red. S.A. Potycz. Legnica 2021.
Kamiński Ł.: *Drogi wolności Zagłębia Miedziowego*. Legnica 2006.
Kowalak Cz.: *Sztandary Ziemi Legnickiej (1946-2016)*. Legnica 2016.
Kronika Międzyparafialnego Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Legnicy.
Mogiła W.: *Edukacyjna rola Duszpasterstwa Ludzi Pracy w latach 1980-1990*. Legnica 2016
(praca magisterska, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy).
Skoczylas-Stadnik B.: *Kościół Trójcy Świętej w Legnicy*. Legnica 2004.

Streszczenie: Założone w 1985 r. Duszpasterstwo Ludzi Pracy w parafii pw. Świętej Trójcy w Legnicy działało do 1989 r. Kontynuatorem tego Duszpasterstwa jest do chwili obecnej Duszpasterstwo Ludzi Pracy '90. Sam sztandar został zaprojektowany przez znanego legnickiego artystę Jana Bacę, a wykonany przez siostry Klaryski od Wieczystej Adoracji z Ząbkowic Śląskich (OCPA). Sztandar został poświęcony w 1987 r. przez św. Jana Pawła II w Gdańsku podczas Mszy św. Członkowie Duszpasterstwa Ludzi Pracy '90 strzegą sztandaru i wszystkiego, co on symbolizuje, ponieważ są przekonani o słuszności słów Prymasa Tysiąclecia Stefana Wyszyńskiego: „Sztandar to symbol świętości. Jego miejsce tkwi między hymnem narodowym a przysięgą wojskową”.

Słowa kluczowe: Duszpasterstwo Ludzi Pracy '90, sztandar, historia sztandaru, symbolika sztandaru.